

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 stycznia 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Oktawian Nawrot (przewodniczący)
SSN Marek Dobrowolski (sprawozdawca)
Marek Sławomir Molczyk (ławnik Sądu Najwyższego)

w sprawie z powództwa W. S.

przeciwko M. S.

o zapłatę

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych 22 stycznia 2025 r.

skargi nadzwyczajnej Prokuratora Generalnego od nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym Sądu Rejonowego w Bytomiu z 27 lipca 2007 r., sygn. VII Nc 2405/07

- I. uchyła zaskarżony nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym w całości i sprawę przekazuje Sądowi Rejonowemu w Bytomiu do ponownego rozpoznania;**
- II. znosi wzajemnie koszty postępowania ze skargi nadzwyczajnej.**

ł.n

UZASADNIENIE

Nakazem zapłaty w postępowaniu upominawczym z 27 lipca 2007 r., VII Nc 2405/07, Sąd Rejonowy w Bytomiu nakazał pozwanemu M. S. (dalej: „Pozwany”), aby zapłacił W. S. (dalej: „Powód”) kwotę 400 zł wraz z umownymi odsetkami w wysokości 20 zł za każdy dzień opóźnienia od 18 czerwca 2006 r. oraz kwotę 30 zł tytułem kosztów procesu, w terminie dwóch tygodni od doręczenia nakazu albo wniósł w tymże terminie sprzeciw.

Przedmiotowy nakaz zapłaty nie został zaskarżony przez Pozwanego. W dniu 24 sierpnia 2007 r. Sąd Rejonowy w Bytomiu uznał prawomocność ww. nakazu zapłaty, zaopatrując go w klauzulę wykonalności.

Skargę nadzwyczajną od przedmiotowego nakazu zapłaty w dniu 5 września 2023 r. wniósł Prokurator Generalny (dalej: Skarżący), zaskarżając go w całości.

Na podstawie art. 89 § 1 i § 2 w zw. z art. 115 § 1 i § 1a u.SN, wskazując na konieczność zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, podnosząc jednocześnie, że wydany nakaz zapłaty doprowadził do legalizacji nieuczciwych praktyk rynkowych i naruszył prawa Pozwanego jako konsumenta wynikające z Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997, Nr 78, poz. 486 ze zm.; dalej: Konstytucja RP) i Kodeksu cywilnego, Skarżący przedmiotowemu nakazowi zapłaty zarzucił:

1) naruszenie zasad, wolności i praw człowieka i obywatela, określonych w art. 30 i art. 76 Konstytucji RP, takich jak godność człowieka i ochrona konsumenta, jako strony słabszej strukturalnie w stosunkach prywatnoprawnych z przedsiębiorcą przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi, przez orzeczenie nakazem zapłaty w postępowaniu upominawczym wierzytelności, wynikającej z zawartej przez Pozwaną z Powodem umowy o pośrednictwo finansowe, bez zbadania potencjalnie nieuczciwego charakteru zapisów umowy, z którego wynikało zobowiązanie;

2) naruszenie w sposób rażący prawa materialnego, tj. przepisów art. 359 § 2¹ k.c., art. 359 § 2² k.c. oraz art. 359 § 2³ k.c., przez ich niezastosowanie i orzeczenie zgodnie z żądaniem pozwu o obowiązku zapłaty przez Pozwanego kwoty 400 zł wraz z umownymi odsetkami w wysokości 20 zł za każdy dzień

opóźnienia od 13 czerwca 2006 r., co stanowi 150% w skali miesiąca, podczas gdy wskazane przepisy w brzmieniu obowiązującym zarówno w dacie czynności prawnej, z której wynikał obowiązek zapłaty odsetek umownych, jak i w dacie orzekania przez Sąd, stanowiły, że maksymalna wysokość odsetek wynikająca z czynności prawnej nie może w stosunku rocznym przekraczać czterokrotności wysokości stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego, tj. 22% w skali roku (w dacie czynności prawnej) oraz 23% (w dacie orzekania przez Sąd), a jeżeli przekracza tę wysokość to należą się odsetki maksymalne;

3) naruszenie w sposób rażący prawa procesowego, tj. art. 499 pkt 1 i 2 k.p.c. (w brzmieniu obowiązującym na dzień orzekania) poprzez niewłaściwe zastosowanie, co skutkowało wydaniem nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym wobec Pozwanego, podczas gdy Sąd wydając kwestionowany nakaz zapłaty nie analizował przy tym treści umowy o pośrednictwo finansowe z 10 maja 2006 r. zawartej pomiędzy stronami, a co za tym idzie Sąd nie badał z urzędu ważności spornej umowy, podczas gdy z jej treści w sposób oczywisty wynika, że roszczenie skierowane wobec pozwanego zwłaszcza w zakresie wysokości odsetek umownych 20,00 zł za każdy dzień opóźnienia było oczywiście bezzasadne, albowiem było nieważne na zasadzie art. 58 § 1 i 3 k.c., jako sprzeczne z bezwzględnie obowiązującym przepisami z art. 353¹ i 359 k.c. - i nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym nie mógł więc być wydany;

4) rażące naruszenie prawa materialnego, tj. przepisu art. 22¹ k.c., poprzez jego niezastosowanie do Pozwanego jako konsumenta, w sytuacji kiedy z okoliczności sprawy nie wynika, żeby dokonana przez niego czynność prawna – zawarcie z Powodem umowy o pośrednictwo finansowe z 10 maja 2006 r. – była związana z działalnością gospodarczą lub zawodową Pozwanej.

Wskazując na powyższe, Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego nakazu zapłaty w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Bytomiu, z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania ze skargi nadzwyczajnej.

W uzasadnieniu skargi Skarżący wskazał, że 10 maja 2006 r. w B. Pozwany – jako Zleceniodawca zawarł z Powodem – jako Zleceniobiorcą umowę o pośrednictwo finansowe, na podstawie której Powód zobowiązał się

do podjęcia działań prowadzących do zawarcia przez Pozwanego umowy o pożyczkę gotówkową. W postanowieniu § 6 tej umowy strony ustaliły, że wynagrodzeniem Powoda za czynności wymienione w § 1 i § 2 niniejszej umowy będzie kwota 400 zł płatna do 12 czerwca 2006 r. W umowie przewidziano również, że w przypadku niedokonania zapłaty w terminie określonym w § 6 niniejszej umowy, strony ustalają odsetki umowne. W takim przypadku Pozwany zobowiązał się do zapłaty odsetek umownych w wysokości 20 zł za każdy dzień opóźnienia, poczynawszy od 13 czerwca 2006 r. do dnia zapłaty. Na dokumencie umowy Pozwany złożył dodatkowe oświadczenie, w którym potwierdził wykonanie umowy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga nadzwyczajna co do zasady zasługiwała na uwzględnienie.

Badając dopuszczalność skargi nadzwyczajnej wniesionej w niniejszej sprawie, Sąd Najwyższy nie stwierdził istnienia jakichkolwiek okoliczności, które mogłyby uzasadniać jej odrzucenie *a limine*, bez potrzeby merytorycznego zbadania podniesionych w niej zarzutów. Została ona wniesiona przez Prokuratora Generalnego, a więc jeden z podmiotów enumeratywnie wymienionych w art. 89 § 2 u.SN. Zachowany został również termin do wniesienia tego nadzwyczajnego środka zaskarżenia. Wprawdzie skarga została wniesiona dopiero we wrześniu 2023 r., tj. po upływie pięcioletniego terminu od dnia uprawomocnienia się zaskarżonego nakazu zapłaty Sądu Rejonowego w Bytomiu z 27 lipca 2007 r., VII 2405/07, o którym mowa w art. 89 § 3 u.SN. Należy jednak mieć na uwadze, że w myśl art. 115 § 1 u.SN, w okresie 6 lat od dnia wejścia w życie ustawy o Sądzie Najwyższym (od 3 kwietnia 2018 r.) skarga nadzwyczajna mogła być wniesiona od prawomocnych orzeczeń kończących postępowanie w sprawach, które uprawomocniły się po dniu 17 października 1997 r. Orzeczenie objęte skargą nie dotyczy przy tym żadnej ze spraw wymienionych w art. 90 § 3 i 4 u.SN. Biorąc pod uwagę, że od momentu wydania zaskarżonego nakazu zapłaty upłynęło już ponad 17 lat, nie może on także zostać uchylony ani zmieniony w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia.

Przechodząc do oceny zasadności skargi nadzwyczajnej, należy mieć na uwadze, że ten nadzwyczajny środek zaskarżenia może zostać wniesiony jedynie wówczas, gdy jest to konieczne dla zapewniania zgodności prawomocnych orzeczeń sądów powszechnych i wojskowych z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej (art. 89 § 1 *in principio* u.SN) i tylko w sytuacji, gdy można go oprzeć na przynajmniej jednej z trzech podstaw, określonych w art. 89 § 1 pkt 1-3 u.SN.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wielokrotnie podkreślano również, że z redakcji art. 89 § 1 u.SN wynika, iż połączenie ogólnej przesłanki funkcjonalnej ze szczegółowymi podstawami skargi nadzwyczajnej sformułowaniem „o ile” wskazuje na konieczność równoczesnego zaistnienia przesłanki funkcjonalnej i przynajmniej jednej z jej szczegółowych podstaw wymienionych w art. 89 § 1 pkt 1-3 u.SN (tak Sąd Najwyższy np. w postanowieniu z 25 czerwca 2020 r., I NSNc 48/19). Jednocześnie, wzajemna relacja, zachodząca między przesłanką funkcjonalną i przesłankami szczegółowymi wymaga, aby w pierwszej kolejności dokonać oceny zaistnienia podstaw szczegółowych, a następnie dopiero dokonać oceny tego, czy ziściła się również przesłanka funkcjonalna (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z 23 czerwca 2022 r., I NSNc 567/21).

Ścisłe określenie przesłanek przedmiotowych skargi nadzwyczajnej związane jest z jej funkcją ochronną w ujęciu Konstytucji RP, tj. z jednej strony dążeniem do zapewnienia prawidłowości działania organów władzy publicznej (art. 7 w związku z art. 2 Konstytucji RP), a z drugiej strony konieczną ochroną stabilności i prawomocności orzeczeń sądowych oraz kształtowanych przez nie stosunków prawnych (art. 45 w zw. z art. 2 Konstytucji RP; zob. też postanowienie Sądu Najwyższego z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20 i wyrok Sądu Najwyższego z 13 stycznia 2021 r., I NSNk 3/19). Konstrukcyjnym założeniem skargi nadzwyczajnej jest więc takie określenie jej przesłanek, aby służyła ona eliminowaniu z obrotu orzeczeń sądowych obarczonych wadami o fundamentalnym znaczeniu w świetle zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. W konsekwencji, stwierdzone naruszenia muszą być na tyle poważne, by względ na całokształt zasady wynikającej z art. 2 Konstytucji RP nakazywał ingerencję w powagę rzeczy osądzonej

(zob. wyroki Sądu Najwyższego z: 9 grudnia 2020 r., I NSNu 1/20 i 13 stycznia 2021 r., I NSNk 3/19).

Zdaniem Sądu Najwyższego, w przedmiotowej sprawie wnoszący skargę nadzwyczajną w sposób należyty wykazał wszystkie przesłanki wymagane dla uznania zasadności tego nadzwyczajnego środka zaskarżenia. Ponadto należy przyznać rację Skarżącemu, że w świetle okoliczności sprawy zaskarżony nakaz zapłaty objęty skargą nie odpowiada prawu.

Zasadne są przede wszystkim zarzuty skargi dotyczące rażącej obrazy przepisów prawa materialnego w postaci art. 58 k.c. i art. 353¹ k.c. Rację ma bowiem Skarżący, że jakkolwiek kwota główna zobowiązania (400 zł) nie była sporna, to jednak zasądzone przez Sąd Rejonowy w zaskarżonym nakazie zapłaty odsetki umowne w wymiarze 20 zł w skali dnia, czyli 150% miesięcznie i 1825% w stosunku rocznym, przy kwocie głównej zobowiązania wynoszącego 400 zł, należało ocenić jako mające charakter lichwiarski.

Wymaga podkreślenia, że w dacie zawarcia spornej umowy o pośrednictwo finansowe (10 maja 2006 r.) – zgodnie z treścią Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 13 października 2005 r. w sprawie określenia wysokości odsetek ustawowych (Dz.U. 2005, Nr 201, poz. 1662) – odsetki ustawowe wynosiły 11,5% w stosunku rocznym.

Należy jednocześnie mieć na uwadze, że zarówno w dacie zawarcia spornej umowy o pośrednictwo finansowe (10 maja 2006 r.), jak i w dacie wydania zaskarżonego nakazu zapłaty (27 lipca 2007 r.) obowiązywały już szczególne przepisy regulujące maksymalne dopuszczalne granice odsetek wynikających z czynności prawnych i odsetek za opóźnienie. Przepisy odnoszące się do maksymalnych odsetek wynikających z czynności prawnej, tj. art. 359 § 2¹, § 2² i § 2³ k.c., zostały bowiem wprowadzone do polskiego porządku prawnego z dniem 20 lutego 2006 r. Przepisy te, w brzmieniu relewanym dla okoliczności niniejszej sprawy, przewidywały, że maksymalna wysokość odsetek wynikających z czynności prawnej nie może w stosunku rocznym przekraczać czterokrotności wysokości stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego (odsetki maksymalne). Jeżeli wysokość odsetek wynikających z czynności prawnej przekracza wysokość odsetek maksymalnych, należą się odsetki maksymalne.

Postanowienia umowne nie mogą wyłączać ani ograniczać przepisów o odsetkach maksymalnych, także w razie dokonania wyboru prawa obcego. W takim przypadku stosuje się przepisy ustawy. Sąd Najwyższy uwzględnił zatem zarzut naruszenia art. 359 § 2¹⁻² k.c. Wymaga podkreślenia, że w dacie zawarcia spornej umowy o pośrednictwo finansowe, zważywszy na wysokość stopy lombardowej, odsetki maksymalne wynosiły 23% w stosunku rocznym.

Przewidziane w spornej umowie oprocentowanie umowne kwoty głównej na poziomie 150% w skali miesiąca i 1825% w stosunku rocznym przeszło 60-krotnie przewyższało wskazaną wyżej wysokość obowiązujących wówczas odsetek maksymalnych. Pozwala to uznać, że przewidziane w umowie łączącej strony oprocentowanie miało w istocie charakter lichwiarski. To zaś prowadzi do wniosku, że zasądzenie przez sąd rejonowy zaskarżonym nakazem zapłaty odsetek za opóźnienie na poziomie 150% w skali miesiąca stanowiło rażące naruszenie art. 359 § 2¹⁻² k.c.

W konsekwencji, trafne okazały się również podniesione w skardze zarzuty naruszenia norm konstytucyjnych, w szczególności zagwarantowanej konstytucyjnie ochrony konsumenta, jako strony słabszej strukturalnie w stosunkach prywatnoprawnych z przedsiębiorcą przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi w rozumieniu art. 76 Konstytucji RP oraz rażącego naruszenia art. 22¹ k.c. i art. 499 pkt 1 k.p.c. (przez omyłkę błędnie wskazanego w skardze jako art. 499 § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.).

W odniesieniu do zarzutu naruszenia art. 22¹ k.c. należy przyznać rację Skarżącemu, że z okoliczności sprawy nie wynika, by dokonana przez Pozwanego czynność prawna w postaci zawarcia z Powodem umowy o pośrednictwo finansowe była związana z jej działalnością gospodarczą lub zawodową. Nie ulega przy tym wątpliwości, że z racji przysługujących konsumentowi szczególnych gwarancji prawnych, określonych choćby w art. 76 Konstytucji RP, mających uchronić go przed nadużyciami ze strony przedsiębiorcy, będącego drugą stroną określonego stosunku umownego, Sąd Rejonowy powinien być w analizowanej sprawie z urzędu ocenić, czy stosunek prawny, z którego wynika roszczenie objęte pozwem, nie ma charakteru konsumenckiego. Tymczasem, jak wskazują powyższe rozważania, Sąd Rejonowy w niniejszej sprawie tego zaniechał.

Niewątpliwie, w tym przypadku tego rodzaju uchybienie Sądu miało charakter rażący w rozumieniu art. 89 § 1 pkt 2 u.SN.

Na skutek wydania doszło również do pogwałcenia art. 76 Konstytucji RP. Przy tym naruszenie art. 76 Konstytucji RP przez wydanie zaskarżonego nakazu zapłaty polegało na wydaniu tego nakazu bez badania prawidłowości stosunku podstawowego wiążącego konsumenta i przedsiębiorcę dochodzącego zapłaty (w tym przypadku umowy o pośrednictwo finansowe), w szczególności w zakresie wysokości oprocentowania. Z okoliczności niniejszej sprawy nie wynika, aby Sąd *meriti* badał ważność i charakter postanowień zawartej przez strony umowy. Tymczasem w przypadku dochodzenia zapłaty na podstawie roszczeń wywodzonych z umowy zawartej z konsumentami miał on taką powinność. W świetle utrwalonego orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (dalej: TSUE) wydanego na podstawie Dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (DzU.U.E.L 1993.95.29; dalej: Dyrektywa 93/13) sąd krajowy jest zobowiązany do zbadania z urzędu, czy dane warunki umowne, wchodzące w zakres stosowania Dyrektywy 93/13, mają nieuczciwy charakter – w wypadku zaś potwierdzenia takiego stanu rzeczy, sąd powinien z urzędu przywrócić równowagę między konsumentem a przedsiębiorcą, o ile posiada niezbędne ku temu informacje dotyczące stanu faktycznego i prawnego (por. wyroki TSUE z: 13 września 2018 r., Profi Credit Polska, C-176/17; 21 grudnia 2016 r., Gutiérrez Naranjo i in., C-154/15 i C-308/15; 21 kwietnia 2016 r., Radlinger i Radlingerová, C-377/14).

Odnosząc się z kolei do zarzutu rażącego naruszenia prawa procesowego, wskazać należy, że przepis art. 499 pkt 1 k.p.c. w brzmieniu obowiązującym na moment wydania zaskarżonego orzeczenia przewidywał, że nakaz zapłaty nie może być wydany, jeżeli według pozwu roszczenie jest oczywiście bezzasadne.

Nie ulega wątpliwości, że w analizowanej sprawie nie było podstaw do uznania przez Sąd Rejonowy, że dochodzone przez Powoda roszczenie nadawało się do rozstrzygnięcia w postępowaniu upominawczym. Zachodziła bowiem przeszkoda w postaci oczywistej bezzasadności roszczenia.

„Oczywista bezzasadność roszczenia” w rozumieniu art. 499 pkt 1 k.p.c. ma miejsce wtedy, gdy z treści pozwu wynika wyraźnie, że powodowi nie przysługuje

prawo żądania od pozwanego określonego świadczenia na podstawie przytoczonych okoliczności faktycznych, a decydują o tym przepisy prawa materialnego (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 14 kwietnia 2021 r., I NSNc 35/20).

W analizowanej sprawie Powód, zgodnie z żądaniem pozwu, domagał się zasądzenia kwoty głównej (400 zł) oraz oprocentowania od kwoty głównej na poziomie 150% w skali miesiąca, czyli o charakterze lichwiarskim. Już li tylko z tych przyczyn sporny nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym nie mógł być wydany. Tym bardziej, że w postępowaniu upominawczym niedopuszczalne jest wydanie nakazu tylko co do części roszczenia dochodzonego w pozwie.

Wydanie przez Sąd Rejonowy spornego nakazu zapłaty w sytuacji, gdy zachodziła oczywista bezzasadność roszczenia w rozumieniu art. 499 pkt 1 k.p.c., przesądza o rażącym naruszeniu powołanego przepisu. Treść wydanego orzeczenia pozostawała bowiem w wyraźnej sprzeczności z zasadniczymi i niepodlegającymi odmiennej wykładni przepisami.

W analizowanej sprawie spełniona została również przesłanka ogólna, o której mowa w art. 89 § 1 *in principio* u.SN.

Podkreślenia wymaga, że ogólna podstawa skargi nadzwyczajnej, jakkolwiek swą treścią częściowo nawiązuje do podstawy szczególnej, ujętej w art. 89 § 1 pkt 1 u.SN, pełni jednak odmienną od niej funkcję. O ile wskazana przesłanka szczególna stanowi jedno z kryteriów, w świetle którego Sąd Najwyższy dokonuje oceny wadliwości zaskarżonego skargą nadzwyczajną prawomocnego orzeczenia, o tyle przesłanka ogólna określa warunek, którego zaistnienie otwiera drogę do usunięcia stwierdzonej wadliwości poprzez wyeliminowanie zaskarżonego orzeczenia z obrotu prawnego. Warunkiem tym jest konieczność zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego, urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. Samo zatem zaistnienie przesłanki szczególowej, również wskazanej w art. 89 § 1 pkt 1 u.SN, nie przesądza jeszcze o konieczności wyeliminowania z obrotu wadliwego orzeczenia (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z: 12 maja 2021 r., I NSNk 4/20; 16 czerwca 2021 r., I NSNc 164/20; wyrok Sądu Najwyższego z 23 czerwca 2022 r., I NSNc 567/21). Zasadność skargi nadzwyczajnej winna być oceniana przede wszystkim

przez pryzmat celu tego środka kontroli konstytucyjności orzeczeń sądowych, wyrażonego w art. 89 § 1 *in principio* u.SN, a jest nim urzeczywistnienie stanu polegającego na zapewnieniu zgodności porządku prawnego, którego zaskarżone orzeczenie jest elementem, z art. 2 Konstytucji RP (zob. wyroki Sądu Najwyższego z: 27 stycznia 2021 r., I NSNc 147/20; 23 czerwca 2022 r., I NSNc 567/21).

Sąd Najwyższy w analizowanej sprawie nie miał wątpliwości, że zastrzeżenie w spornej umowie nadmiernych, rażąco wygórowanych odsetek umownych, a następnie wydanie nakazu zapłaty nie tylko naruszyło równowagę kontraktową, lecz także prowadziło do zaburzenia istniejących ówczesnie stosunków społecznych. Tym samym wykreowało uprawnienie godzące w poczucie społecznej sprawiedliwości, nieusprawiedliwione warunkami oraz niezgodne z zasadami słuszności, uczciwości (lojalności) i etycznego postępowania. Wydanie nakazu zapłaty rażąco wygórowanych odsetek naruszało także zasadę zaufania obywatela do państwa i podważało jego bezpieczeństwo prawne (por. wyroki Sądu Najwyższego z 17 czerwca 2020 r., I NSNc 47/19; z 22 czerwca 2022 r., I NSNc 592/21).

Nie ulega zatem wątpliwości, że usankcjonowanie nakazem zapłaty żądania tak wygórowanego oprocentowania, w wysokości 150% miesięcznie od wartości zadłużenia w kwocie 400 zł, całkowicie nieproporcjonalnych do charakteru umowy, stanowi przejaw rażącej wadliwości prawnej, zaistniałej w procesie sądowego stosowania prawa, co należy ocenić jako sprzeczne z poczuciem sprawiedliwości. Doszło zatem do naruszenia zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej w rozumieniu art. 89 § 1 *in principio* u.SN.

Zaistnienie przesłanek szczegółowych oraz funkcjonalnej z art. 89 § 1 u.SN uzasadnia stwierdzenie, że zakwestionowanie zaskarżonego nakazu jest proporcjonalnym środkiem pozwalającym zapewnić zgodność z art. 2 Konstytucji RP, przy czym w związku z tym, że skarga złożona została po upływie 5 lat od uprawomocnienia zaskarżonego nakazu zapłaty, niezbędne jest ustalenie, czy na przeszkodzie uwzględnieniu skargi i wydaniu rozstrzygnięcia, o którym mowa w art. 91 § 1 u.SN (uchylenie nakazu zapłaty) nie stoi art. 115 § 2 u.SN (tak też Sąd Najwyższy w wyroku z 16 kwietnia 2024 r., II NSNc 298/23).

Zgodnie z art. 115 § 2 u.SN, jeżeli zachodzą przesłanki wskazane w art. 89 § 1 u.SN, a zaskarżone orzeczenie wywołało nieodwracalne skutki prawne, w szczególności jeżeli od dnia uprawomocnienia się zaskarżonego orzeczenia upłynęło 5 lat, Sąd Najwyższy ogranicza się do stwierdzenia wydania zaskarżonego orzeczenia z naruszeniem prawa oraz wskazania okoliczności, z powodu których wydał takie rozstrzygnięcie, chyba że zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji przemawiają za wydaniem rozstrzygnięcia, o którym mowa w art. 91 § 1 u.SN.

Z przepisu tego wynika zatem, że w przypadku, gdy od uprawomocnienia się zaskarżonego orzeczenia upłynęło 5 lat, to pomimo stwierdzenia zaistnienia przesłanek określonych w art. 89 § 1 u.SN, zasadą jest ograniczenie się przez Sąd Najwyższy do stwierdzenia wydania zaskarżonego orzeczenia z naruszeniem prawa. Odstąpienie od tej zasady wymaga wykazania, że zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji przemawiają za wydaniem rozstrzygnięcia uchylającego zaskarżone orzeczenie (tak też trafnie Sąd Najwyższy w wyroku z 16 kwietnia 2024 r., II NSNc 298/23).

W przedmiotowej sprawie, pomimo że od wydania zaskarżonego nakazu zapłaty upłynęło ponad 17 lat, to w ocenie Sądu Najwyższego prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji RP, a przede wszystkim podnoszona w skardze ochrona konsumenta jako strony słabszej strukturalnie w stosunkach prywatnoprawnych z przedsiębiorcą przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi, przemawiają za wydaniem orzeczenia, o jakim mowa w art. 91 § 1 u.SN.

W ocenie Sądu Najwyższego, wywołana zaskarżonym nakazem zapłaty sytuacja prawna – związana z nakazaniem Pozwanemu zapłaty dochodzonej kwoty tytułem odsetek – jest możliwa do weryfikacji i odwrócenia, nie prowadząc jednocześnie do nieprzewidywalnych skutków materialnoprawnych wynikających np. z dynamiki obrotu cywilnoprawnego (por. wyrok Sądu Najwyższego z 3 czerwca 2020 r., I NSNc 46/19). Wyeliminowanie nakazu zapłaty z obrotu prawnego nie będzie bowiem prowadziło do naruszenia praw i interesów osób trzecich.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy na podstawie art. 91 § 1 u.SN orzekł jak w pkt I wyroku.

Jednocześnie, na podstawie art. 398¹⁸ k.p.c. w zw. z art. 95 pkt 1 u.SN Sąd Najwyższy zniósł wzajemnie między stronami koszty postępowania wywołanego wniesieniem skargi nadzwyczajnej.

[SOP]

ł.n